
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК: 330.341.241.8

С. О. Полковниченко, к.е.н., доцент,
В. О. Фуголь, студентка**ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄВРОСОЮЗОМ ЯК
ФОРМА ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Анотація. У статті досліджуються передумови створення зони вільної торгівлі України з Євросоюзом, охарактеризовано особливості поглибленої зони вільної торгівлі Україна – ЄС (ЗВТ+). Проведено аналіз динаміки та структури експортно-імпортних зв'язків України з Євросоюзом. Виявлено можливі наслідки створення ЗВТ з ЄС для економіки України. З'ясовано роль поглибленої ЗВТ Україна – ЄС у реформуванні української економіки та визначено шляхи мінімізації негативних наслідків її створення.

Ключові слова: Європейський союз, зона вільної торгівлі, поглиблена зона вільної торгівлі (ЗВТ+), структура експорту, структура імпорту.

С. А. Полковниченко, к.э.н., доцент,
В. А. Фуголь, студентка**ЗОНА СВОБОДНОЇ ТОРГОВЛІ УКРАЇНИ С ЄВРОСОЮЗОМ КАК
ФОРМА ЕКОНОМІЧЕСКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Аннотация. В статье исследуются предпосылки создания зоны свободной торговли Украины с Евросоюзом, охарактеризованы особенности углубленной зоны свободной торговли Украина - ЕС (ЗСТ+). Проведен анализ динамики и структуры экспортно-импортных связей Украины и Евросоюза. Выявлены возможные последствия создания ЗСТ с ЕС для экономики Украины. Выяснена роль углубленной зоны свободной торговли Украина - ЕС в реформировании украинской экономики и определены пути минимизации негативных последствий ее создания.

Ключевые слова: Европейский союз, зона свободной торговли, углубленная зона свободной торговли (ЗСТ+), структура экспорта, структура импорта.

S. O. Polkovnychenko, candidate of economic sciences, associate professor,
V. O. Fugol, student**FREE TRADE AREA BETWEEN UKRAINE AND EUROPEAN UNION
AS A FORM OF ECONOMIC INTEGRATION**

Abstract. The article gives a survey of the prerequisites for establishing the free trade area between Ukraine and EU, the peculiarities of the extended free trade area Ukraine – EU (FTA+) are described. The analysis of the dynamics and structure of export and import ties between Ukraine and European Union is conducted. Possible consequences of the FTA creation with EU for Ukrainian economy are determined. The role of the extended FTA Ukraine – EU in the restructuring of Ukrainian economy is clarified and the ways of minimizing the negative consequences of its establishing are determined.

Keywords: European Union, free trade area, extended free trade area (FTA+), export structure, import structure.

Актуальність теми дослідження. Ключовим стратегічним зовнішньоекономічним пріоритетом державної політики України в сучасних умовах на законодавчому рівні визнана європейська інтеграція. Невід'ємною складовою частиною європейської інтеграції України є створення всеохоплюючої і поглибленої зони вільної торгівлі з Європейським Союзом, яка має стати важли-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

вим інструментом формування конкурентоспроможної економіки, встановлення більш тісних взаємозв'язків із країнами Європи, зміцнення позицій держави на міжнародній арені.

Постановка проблеми. Реалізація курсу на інтеграцію до ЄС вимагає відповідних змін у багатьох секторах національного господарства, оскільки відставання України від країн ЄС за рівнем економічного розвитку набагато перевищує ті граничні показники, які припустимі для учасників інтеграційних об'єднань. Тому угода про вільну торгівлю з ЄС може сприяти здійсненню перетворень у країні, модернізації української економіки та забезпеченню сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом привертають увагу багатьох відомих вітчизняних і зарубіжних дослідників. Вагомі теоретико-методологічні напрацювання щодо необхідності і наслідків підписання угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом належать І. Бураковському, Н. Осадчій, І. Савченку, А. Філіпенку, О. Шниркову, О. Шумило, А. Яценко та ін. Водночас складність та неоднозначність даної проблеми стимулюють наукові пошуки в цій царині. До того ж, динамічність розвитку інтеграційних процесів потребує їх постійного аналізу.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація економічних проблем створення зони вільної торгівлі України з ЄС як форми економічної інтеграції та з'ясування її ролі в реформуванні української економіки.

Виклад основного матеріалу. У традиційному розумінні, зона вільної торгівлі (ЗВТ) – це група країн, які відмінили між собою тарифи на всі чи більшість товарів та нетарифні заходи, які впливають на торгівлю між ними [6]. Зона вільної торгівлі не має єдиного спільного зовнішнього тарифу. Країни, що беруть участь у ній, можуть застосовувати власні тарифи до третіх країн. У світовій практиці та доктрині ЗВТ вважається однією з форм економічної інтеграції [10, С.18]. Зона вільної торгівлі може розглядатися як проміжна форма міжнародної економічної інтеграції, як механізм переходу до більш складних і розвинених форм економічної взаємодії країн [12].

Формування ЗВТ між Україною і ЄС є досить складним і неоднозначним процесом. Створення поглибленої ЗВТ Україна-ЄС має достатньо глибокі передумови, серед яких: вилучення України з переліку «неринкових» країн» та з переліку «країн з державною торгівлею», вступ до СОТ, розвиток співробітництва між Україною і Євросоюзом. Розглянемо зазначені передумови.

У 2005 році Україну було вилучено з переліку «неринкових» країн, а дещо пізніше – з переліку «країн з державною торгівлею», і перед нею відкрилася перспектива створення зони вільної торгівлі з Євросоюзом. Варто зауважити, що ще у 1999 році дослідження Європейської комісії виявило економічну недоцільність створення зони вільної торгівлі Україна – ЄС через слабкий економічний розвиток України, а вже в 2004 році група незалежних експертів запропонувала нову формулу економічної та торговельної співпраці між Україною та ЄС через «поглиблену зону вільної торгівлі» (або ЗВТ+).

Поглиблена вільна торгівля, незважаючи на складність на етапі впровадження, є економічно доцільною для України, оскільки в перспективі обіцяє суттєві економічні переваги стратегічного значення. Подібно до простої угоди про вільну торгівлю, ЗВТ+ передбачає, перш за все, скасування імпорتنих та експортних зборів. Але основна увага має приділятися спрощенню митних процедур. За даною угодою лібералізація внутрішніх ринків товарів буде здійснюватись в асиметричному порядку: ЄС відмінить митні тарифи відразу після набуття чинності угоди, а з українського боку вони знижуватимуться поступово протягом кількох років.

На відміну від класичної ЗВТ, поглиблена зона вільної торгівлі передбачає також лібералізацію торгівлі послугами та приведення регуляторного середовища України відповідно до європейських вимог, тобто гармонізацію українського законодавства з *acquis* ЄС. А саме – законодавства щодо надання державної допомоги, державних закупівель, прав інтелектуальної власності тощо. Адже головними перешкодами торгівлі з ЄС є система стандартизації та сертифікації, різниця в технічних та санітарних стандартах, а також викривлення умов конкуренції (наприклад, форма державної допомоги, яка надається підприємствам та галузям).

У березні 2007 року Україна та ЄС розпочали переговори щодо нової посиленої угоди, яка має замінити Угоду про партнерство та співробітництво (1998-2008 рр.), що була підписана 1994 року і започаткувала перші кроки в напрямку вільної торгівлі. Вступ України до Світової органі-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

зації торгівлі (СОТ) прискорив проведення переговорів. У вересні 2008 року на саміті «Україна – ЄС» прийнято рішення щодо назви нової посиленої угоди як Угоди про асоціацію. Важливою складовою частиною даної угоди є створення поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ+) між Україною та ЄС, що забезпечить лібералізацію близько 95% торговельних зовнішньоекономічних операцій. Сьогодні наша держава знаходиться на фінальній стадії щодо підписання угоди про ЗВТ з ЄС. На жаль, за крок до вирішення проблеми в переговорах виникла тривала пауза.

Угода про ЗВТ Україна – ЄС матиме за мету зайняття Україною своєї частки на внутрішньому ринку ЄС, який у 13 разів більший за український і оцінюється у 20 000 мільярдів доларів США [5]. У зв'язку з цим наша держава має набути статус, відповідний статусу, який існував для країн-членів інтеграційного об'єднання за часів «Спільного ринку» (тобто, до початку 90-х років ХХ століття). Це передбачає здійснення режиму «чотирьох свобод» руху: товарів, послуг, капіталів та осіб (фізичних та юридичних) [4, С.21].

За словами заступника міністра економічного розвитку і торгівлі В. П'ятницького, амбіції цієї угоди полягають у тому, щоб створити той економічний простір, де було б забезпечено вільний рух товарів, досить вільний рух послуг і певні свободи руху капіталу та певні свободи руху робочої сили в тих частинах, які безпосередньо стосуються переважно торгівлі послугами [9].

Вільний рух товарів означає, що товари українського походження зможуть вільно перетинати кордони (мита та інші обмежувальні засоби регулювання торгівлі (наприклад, кількісні квоти, ліцензії) будуть скасовані) і вільно обертатися на території будь-якої країни ЄС (будь-які дискримінації щодо українських товарів будуть заборонені), аналогічно товари, виготовлені в будь-якій країні-члені ЄС, будуть вільно перетинати кордони України і вільно обертатися на її території. Свобода руху послуг включатиме можливість вільного транскордонного пересування постачальників та споживачів з метою надання або отримання послуг, а також відсутність будь-яких дискримінацій щодо послуг, наданих, відповідно, українськими та європейськими постачальниками послуг.

Вільний рух капіталів передбачатиме як вільне здійснення транскордонних платежів, так і вільний режим інвестування, кредитування, банківської діяльності. Свобода руху осіб – це безвізовий режим щодо пересування фізичних осіб з України до ЄС і навпаки (наприклад, щодо руху трудових ресурсів).

Важливою рисою майбутньої ЗВТ має стати спільне регулювання у сфері конкуренції, корпоративного права та інших питань функціонального та галузевого регулювання, яке наразі здійснюється в рамках ЄС. При цьому суб'єктами регулювання виступатиме, з одного боку, Євросоюз у цілому, уособлений його інститутами, органами і установами, та Україна – з іншого.

Україна є достатньо перспективним партнером ЄС для створення ЗВТ, оскільки має значний потенціал зростання внутрішнього ринку. У свою чергу, Україну також цікавить ринок ЄС, який набагато місткіший, ніж на інших напрямках нашого співробітництва. Європейський Союз – найбільший і найпривабливіший регіональний ринок світу. Він охоплює 27 країн та налічує майже 500 мільйонів споживачів із середнім річним доходом 39 тис. дол. США [5]. Географічне наближення Європейського Союзу до кордонів України збільшує його вплив на нашу країну. Крім того, орієнтирами для України мають стати високі стандарти виробництва, екології, захисту прав людини, характерні для європейських країн.

На даний момент ЄС посідає одне з провідних місць у географічній структурі українського експорту та імпорту. Так, експорт товарів з України до країн ЄС у 2011 р. склав 17969,9 млн. дол. США (26,3% від загального обсягу експорту), а імпорт – 25750,6 млн. дол. США (31,2%) (за 2010 р. відповідно 25,4% і 31,4%). Експорт послуг за той же період становив 3572,3 млн. дол. (26,1%), а імпорт – 3351,3 млн. дол. (53,6%) (у 2010 р. відповідно 27,1% та 55,5%) [8]. Водночас наша держава за загальним обсягом зовнішньоторговельного обігу поки що займає 25 місце серед торговельних партнерів ЄС. Наприклад, у 2009 р. Україна посіла 20 місце серед торговельних партнерів ЄС за обсягом його експорту і 30 місце – за обсягом імпорту. Того ж року на Україну припадало 1,3% експорту та 0,6% імпорту ЄС (у 2008 р. – 1,9% і 0,9% відповідно) [14].

Аналіз динаміки експортно-імпортних зв'язків між Україною та ЄС за 2004-2011 роки (рис. 1) дозволяє зробити висновок, що, за винятком кризового 2009 р., сукупні обсяги зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС стійко зростають. Проте імпорт товарів переважає над експортом, тобто

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

сальдо торгівлі між Україною і ЄС має стійкий негативний характер. Коефіцієнт покриття імпорту товарів з ЄС експортом товарів з України у 2011 р. становив лише 0,70 (у 2010 р. – 0,68, у 2009 р. – 0,62). Високий рівень дисбалансу пояснюється не тільки низьким рівнем конкурентоспроможності української продукції, її високою енергомісткістю, переважанням в експорті України низькотехнологічних товарів, але й закритістю ринку ЄС для українських виробників, передусім для аграрної продукції та продовольчих товарів.

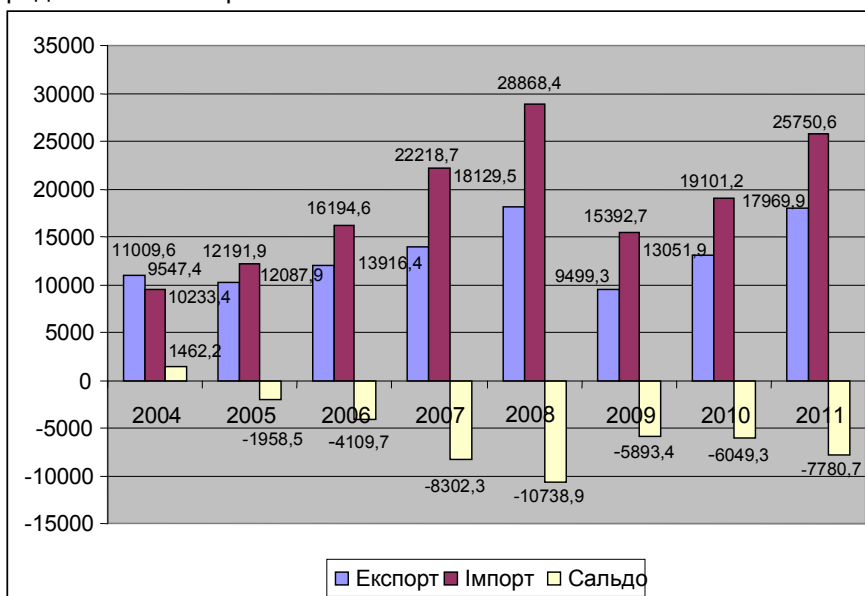

Рис. 1. Зовнішня торгівля товарами України та ЄС у 2004-2011 рр., млн. дол. США (побудовано за даними: [8])

Що стосується послуг, то ситуація – протилежна (рис. 2), адже їх експорт переважає над імпортом, а сальдо має додатній характер. Це говорить про те, що порівняно з українськими товарами, наші послуги відіграють більш вагоме значення для Європейського Союзу.

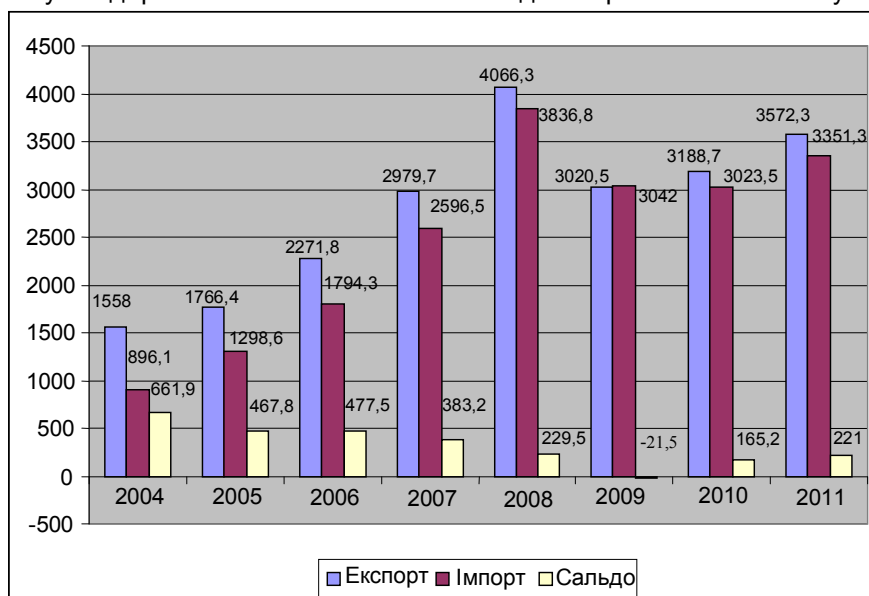

Рис. 2. Зовнішня торгівля послугами України та ЄС у 2004-2011 рр., млн. дол. США (побудовано за даними: [8])

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Однак, через те, що у структурі експорту України нині переважають товари з низьким рівнем обробки, вона ризикує стати сировинним додатком ЄС. Це зумовлено перш за все тим, що низька платоспроможність вітчизняних товаровиробників обмежує їх можливості щодо закупівлі необхідної сировини і виготовлення відповідної продукції. А тому, не знаходячи попиту на внутрішньому ринку, сировина направляється за кордон. Виготовлені з неї продукти повертаються на ринки України, створюючи вітчизняним виробникам конкуренцію.

Аналіз товарної структури експортно-імпортних зв'язків за 2011 р. показує, що більшу частку українського експорту в регіон ЄС становлять чорні метали та вироби із них; руди, шлаки та зола; палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки; електричні машини; зернові культури; насіння і плоди олійних рослин, жири та олії тваринного та рослинного походження; деревина і вироби з деревини (рис. 3).

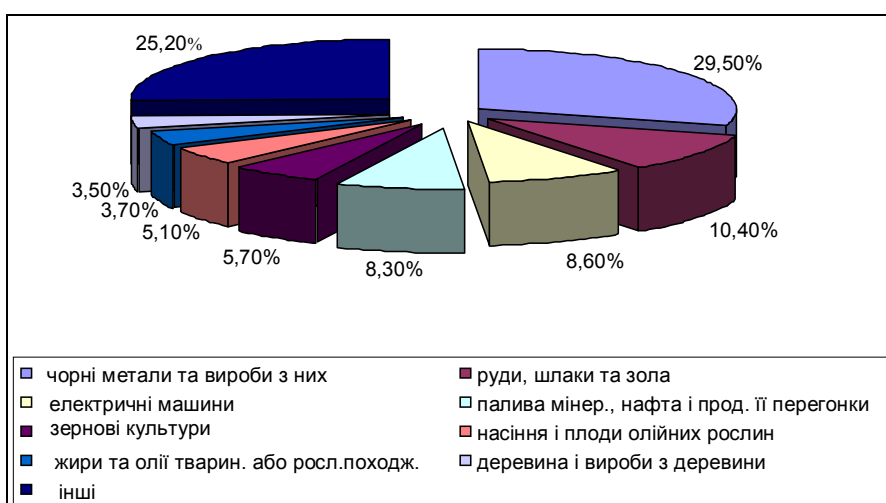

Рис. 3. Товарна структура українського експорту до країн ЄС у 2011 р. (побудовано за даними: [8])

Щодо імпорту, то тут переважають механічні машини, засоби наземного транспорту, крім залізничного, електричні машини, фармацевтична продукція, пластмаси, полімерні матеріали, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, папір та картон, різноманітна хімічна продукція (рис. 4).

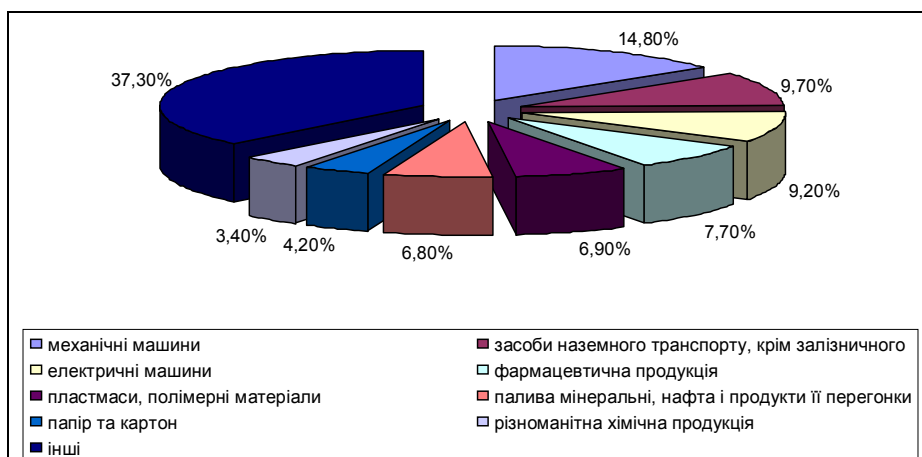

Рис. 4. Товарна структура українського імпорту з країн ЄС у 2011 р. (побудовано за даними: [8])

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Товарна структура зовнішньої торгівлі України і країн ЄС характеризується вузькістю асортименту, що властиве для структури обміну ЄС з країнами, що розвиваються. При цьому варто зазначити, що товарний обмін між Україною та ЄС відбувається переважно на міжгалузевій основі.

Головними партнерами України серед країн ЄС, як в експорті, так і в імпорті товарів, є Італія, Польща й Німеччина. Їхня частка експорту в 2011 р. становила 16,9%; 15,5%; 9,8% відповідно (у 2010 р. ці показники дорівнювали 18,5%, 13,7%, 11,5%). Дещо менша частка (7,5%) припадала на Угорщину (у 2010 р. – 6,6%). Щодо імпортерів ЄС, то 26,7% (у 2010 р. – 24,1%) українського імпорту товарів припадає на Німеччину, дещо менше – на Польщу, Італію та Угорщину: 12,4%; 7,8%; 5,7% відповідно (у 2010 р. – 14,6%; 7,3%; 6,4%) [8].

Незважаючи на зростання обсягів торгівлі між Україною та ЄС, її ускладнюють такі чинники, як: низька конкурентоспроможність українських товарів і послуг на ринках ЄС внаслідок невідповідності продукції вітчизняних товаровиробників високим європейським стандартам та технічним регламентам (сертифікації, санітарним, фіто-санітарним нормам, екологічним вимогам) та високої собівартості експортної продукції; кількісні обмеження торгівлі певними товарами; труднощі, пов'язані із забезпеченням національного режиму та формальностями, що стосуються імпорту і експорту, митної оцінки, захисту інтелектуальної власності. Сприятливе середовище для посилення торгівлі між Україною та ЄС може бути створено завдяки підписанню угоди про поглиблену зону вільної торгівлі між двома сторонами.

Створення поглибленої ЗВТ між Україною та ЄС вплине на економічні інтереси багатьох зацікавлених сторін – держави, споживачів, імпортерів, експортерів, виробників, що орієнтуються на внутрішній ринок та ін. Майже для кожної з цих груп ЗВТ матиме як позитивні, так і негативні наслідки.

Стратегічною вигодою від створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною і ЄС буде запровадження раціонального прозорого регуляторного середовища (в галузі технічних стандартів, санітарних і фіто-санітарних правил, регулювання внутрішнього ринку екологічної безпеки, політики конкуренції, корпоративного управління і конкурентоспроможності підприємств; інновацій і промислової політики, прав інтелектуальної власності, державних закупівель, фінансових послуг тощо) та поліпшення за рахунок цього інвестиційного клімату в Україні [2, С.221].

Участь України у ЗВТ сприятиме залученню європейських інвестицій та передових технологій, насамперед, у ті галузі, які найбільше залежать від зовнішньоекономічних умов. Передусім, варто звернути увагу на агропромисловий комплекс у частині розширення парку сільськогосподарської техніки, запровадження програм навчання українських сільгоспвиробників, розвитку сільських регіонів [11, С.87].

Крім того, ЗВТ повинна стати інструментом модернізації української економіки, проведення реформ, допомогти у забезпеченні сталого розвитку та наблизити вітчизняний ринок до ринку ЄС. Виконання угоди дасть змогу усунути нетарифні бар'єри для українських товарів на ринках ЄС, створити інституції та встановити прозорі правила ведення бізнесу, зменшити залежність економіки та бізнесу від змін політичного клімату.

Створення ЗВТ Україна – ЄС також надасть додаткове прискорення темпам зростання ВВП, поліпшить структуру експорту і сальдо платіжного балансу України. При цьому українські споживачі і підприємства, що планують імпортувати проміжні товари, матимуть змогу отримати доступ до якісніших та дешевших товарів і послуг, зокрема техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо.

Хоча угоду про ЗВТ з ЄС можна вважати новим рушійним кроком для української економіки, але прогнозувати тільки позитивні наслідки досить складно, адже надходження української продукції на європейський ринок і навпаки може ускладнитися багатьма непередбачуваними чинниками, а саме: посиленням конкуренції з підприємствами ЄС на ринку України; банкрутством неконкурентоспроможних підприємств; збільшенням витрат на адаптацію законодавства України до законодавства ЄС; збільшенням витрат українських підприємств на адаптацію до стандартів і норм ЄС; закріпленням переважання сировинної та низькотехнологічної продукції в структурі товарного експорту України; зростанням від'ємного сальдо в торгівлі між Україною та ЄС [2].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Виходячи з реальної дійсності, деякі сектори вітчизняної економіки є майже неконкурентоспроможними в європейському контексті. Фахівці сходяться на тому, що сільське господарство, виробництво мінеральної сировини (особливо вугільна галузь), транспортного обладнання та сектор фінансових послуг зазнають негативного впливу від ЗВТ+ [3; 7].

Так, у разі лібералізації аграрного сектора спроститься доступ нерезидентів на внутрішній ринок України. У результаті вітчизняні товаровиробники можуть не витримати конкуренції. Крім того, певні проблеми в українській економіці можуть виникнути через послаблення механізмів нетарифного захисту, відсутності програми підтримки національного виробника тощо.

Для вугільної галузі, яка отримує дотації з державного бюджету, укладення Угоди про ЗВТ з ЄС призведе до суттєвого обмеження надання субсидій, що негативно вплине на міжнародну торгівлю і конкуренцію. Тому вугільним підприємствам необхідно налагодити своє виробництво таким чином, щоб відмова від дотацій не спричинила негативних наслідків розвитку галузі [11].

Оскільки не всі українські компанії зможуть витримати тиск конкуренції з боку ЄС, це може спровокувати зникнення окремих компаній і скорочення робочих місць, зокрема в довгостроковій перспективі у промисловості, сільському господарстві тощо. Водночас виникатимуть можливості розвитку секторів високих технологій. Тому важливо вчасно провести перепідготовку фахівців, щоб скористатися з нових можливостей та мінімізувати негативні наслідки. Для пом'якшення негативних наслідків потрібно розробити програми структурної підтримки найбільш вразливих секторів економіки.

Більшість фахівців з міжнародної економіки вважає, що створення ЗВТ+ стане стимулом до запровадження глибоких внутрішніх реформ. Адже значна частина вимог, які Україна мусить виконати для створення зони вільної торгівлі, збігаються з програмою важливих реформ, що повинно надати потужного імпульсу загальному розвитку країни. Потрібно враховувати, що не-ефективний державний механізм, зарегульованість економічних відносин та пов'язана з цим корупція, заплутана податкова система, низька спроможність захистити свої інтереси в суді здатні звести нанівець всі переваги, які може дати зона вільної торгівлі [9].

Державним органам влади України необхідно розробити ряд ефективних законопроектів для адаптації до законодавства ЄС та підвищення ефективності функціонування внутрішнього ринку, збільшення частки конкурентоспроможної вітчизняної продукції на ньому, удосконалення механізму його регулювання, забезпечення прозорості діяльності митниці, вдосконалення управлінської культури, спрощення умов ведення бізнесу.

При цьому наближення вітчизняного законодавства до нормативних стандартів ЄС не означає просте механічне перенесення європейських норм до українського законодавства. Важливо впроваджувати принципи європейського регулювання з урахуванням досягнутого в Україні ступеня зрілості суспільно-економічних відносин і специфіки менталітету українського народу.

Системні перетворення на базі законодавчих змін сприятимуть поживавленню ділової активності всередині країни, технічному переоснащенню виробництва та інтеграції української економіки в світову.

Перш за все, необхідно реформувати надто корумповану систему економічного управління. Сьогодні корупція залишається найбільшою перепорою для торгівлі, інвестицій і сталого економічного зростання. Режим державної допомоги підтримує багато неефективних компаній і не заохочує їх до розвитку. Система державних закупівель в Україні корумпована, непрозора та неефективна.

Адаптація до правил ЄС потребує змін у відносинах між державними та приватними структурами, запровадження прозорої та чесної конкурентної процедури відбору компаній, галузей, регіонів для надання державної допомоги. Реформи у сферах державної допомоги та державних закупівель поліпшать інвестиційний клімат, зменшать можливості для корупції та підвищать якість державних послуг. Дотримання вимог ЄС може допомогти Україні вирішити проблеми захисту довкілля та енергозбереження, розвитку малих і середніх підприємств, а також стимулювати економічний розвиток завдяки науковим інноваціям.

Для того, щоб отримати конкурентні переваги на ринках ЄС, необхідна глибока структурна перебудова економіки країни, що є довготривалим процесом. З цією метою Україні важливо зо-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

середити увагу на активізації інноваційного процесу, що пов'язаний з різким піднесенням процесу інформатизації, інтелектуалізації виробництва, подоланням технологічного розриву ЄС та України, який значно поглибився протягом 1990-х років. Значне відставання в рівні інформатизації, процес знекровлення інтелектуального капіталу країни (зумовлений, зокрема, вкрай неадекватним фінансуванням його розвитку, недостатньою забезпеченістю захисту інтелектуальної власності), розриви в технологічному розвитку між Європою та Україною не тільки стримують інноваційні можливості України, а й обмежують можливості сприйняття та освоєння тих виробництв і технологій, які могли б передаватись сюди країнами-членами ЄС [1].

Висновки. Поглиблена зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом є потужним стимулом прискорення структурних перетворень, технічного переоснащення виробництва та підвищення конкурентоспроможності національної економіки, важливим інструментом розширення доступу українських товарів на європейські ринки. Адаптація українського законодавства до правил ЄС спростить умови ведення бізнесу, поліпшить інвестиційний клімат, зменшить можливості для корупції, вдосконалив внутрішній ринок.

Оскільки структурні зрушення в економіці внаслідок створення ЗВТ+ можуть носити як позитивний, так і негативний характер, для України дуже важливо оцінити всі переваги та загрози, які можуть мати місце внаслідок підписання угоди про ЗВТ з ЄС, та здійснити низку невідкладних системних перетворень з метою мінімізації негативних наслідків.

Для мінімізації негативних наслідків створення зони вільної торгівлі з ЄС для України потрібно вирішити такі основні першочергові проблеми, як: подолання корупції; структурна перебудова економіки; активізація інноваційного розвитку.

Література

1. Аналіз перспектив торгівельних відносин між Україною та ЄС у контексті переговорів щодо розширеної угоди. Роттердам, 13 грудня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.case-ukraine.com.ua/u/publications/85d698452e7dec523c4785a500298bf5.pdf>
2. Бабанін О. С. Проблеми і перспективи формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / О. С. Бабанін // Стратегічні пріоритети. – 2009. – №4. – С. 219-224.
3. Бураковський І. Економічні наслідки створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом: кількісна оцінка / І. Бураковський, В. Мовчан // Відносини Україна – ЄС у багатополлярному світі: стан і перспективи на майбутнє: Матер. міжнар. конфер. (Київ, 23 листопада 2009 р.). – К.: Стило, 2010. – С. 36-40.
4. Вишняков О. К. Створення зони вільної торгівлі з ЄС: питання правового забезпечення / О. К. Вишняков // Митна справа. – 2011. – № 1. – С. 17-24.
5. Європейський Союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_Союз
6. Зони вільної торгівлі чи митний союз? Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://brc.undp.org.ua>
7. Мостовий Г. І. Концепція вільної торгівлі між Україною та ЄС / Г. І. Мостовий, І. Г. Савченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2011. – №1. – С. 27-31.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Парламентські слухання на тему: «Про стан і перспективи розвитку економічних відносин з ЄС (зона вільної торгівлі) та Митним союзом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/publish/article/news>
10. Розпутенко І. В. Зона вільної торгівлі / І. В. Розпутенко // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. – К.: НАДУ, 2010. – С. 263.
11. Савченко І. Г. Парадигма створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом / І. Г. Савченко // Економіка розвитку. – 2011. – №1. – С. 85-88.
12. Шнирков О. Зона вільної торгівлі у світовій економіці / О. Шнирков // Дзеркало тижня. – 2007. – №8. – С. 11.
13. Яценко А. Б. Проблеми створення зони вільної торгівлі України та ЄС / А. Б. Яценко // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ: Сборник научных трудов. – 2011. – Т.2. – С. 783-789.
14. External and intra-EU trade – statistical yearbook. Data 1958-2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GI-10-002/EN/KS-GI-10-002-EN.PDF.

References

1. *Analiz perspektiv torhivelnikh vidnosyn mizh Ukrainoiu ta YeS u konteksti perehovoriv shchodo rozshyrenoi uhody. Rotterdam, 13 hrudnia 2007 p.* [The analysis of trade relations prospects between Ukraine and EU in the scope of the negotiations concerning extended agreement]. Available at: <http://www.caseukraine.com.ua/u/publications/85d698452e7dec523c4785a500298bf5.pdf> (accessed 10 May 2012).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

2. Babanin O. S. Problemy i perspektyvy formuvannia zony vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS [Problems and prospects of the free trade area formation between Ukraine and EU]. *Stratehichni priority - Startegic priorities*, 2009, no. 4, pp. 219-224.
3. Burakovskiy I., Movchan V. Ekonomichni naslidky stvorennia zony vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom: kilkinsna otsinka [Economic consequences of the free trade area creation between Ukraine and European Union: quantitative assessment]. *Materialy mizhnar. konfer. "Vidnosyny Ukraina – YeS u bahatopoliarnomu sviti: stan i perspektyvy na maibutnie" (Kyiv, 23 lystopada 2009 r.)* [Materials of the international conference "Relations Ukraine – EU in the multipolar world: current state and future prospects"]. Kyiv, 2010, pp. 36-40.
4. Vyshniakov O. K. Stvorennia zony vilnoi torhivli z YeS: pytannia pravovoho zabezpechennia [Creation of free trade area with EU: legal security matters]. *Mytna sprava – Customs affairs*, 2011, no. 1, pp. 17-24.
5. Yevropeiskiy Soiuz [European Union]. Available at: http://uk.wikipedia.org/wiki/Yevropeiskiy_Soiuz (accessed 10 May 2012).
6. Zony vilnoi torhivli chy mytnyi soiuz? Analitichna zapyska [Free trade areas or customs union? Analytical memorandum]. Available at: <http://brc.undp.org.ua> (accessed 10 May 2012).
7. Mostovyi H. I., Savchenko I. H. Kontseptsii vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS [The free trade concept between Ukraine and EU]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika. Finansy, pravo - Foreign trade: economics. Finance, law*, 2011, no. 1, pp. 27-31.
8. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statyky Ukrainy [The official site of the Public service of statistics of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 10 May 2012).
9. *Parlamentski slukhannia na temu: «Pro stan i perspektyvy rozvytku ekonomichnykh vidnosyn z YeS (zona vilnoi torhivli) ta Mytnym soiuzom»* [Parliamentary hearings on the topic: "About the current state and development prospects of economic relations with EU (free trade area) and Customs union]. Available at: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/publish/article/news> (accessed 10 May 2012).
10. Rozputenko I. V. Zona vilnoi torhivli [Free trade area]. *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia - Encyclopedia of public administration*, 2010, p. 263.
11. Savchenko I. H. Paradyhma stvorennia zony vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom [The paradigm of free trade area creation between Ukraine and European Union]. *Ekonomika rozvytku - The economics of development*, 2011, no. 1, pp. 85-88.
12. Shnyrkov O. Zona vilnoi torhivli u svitovii ekonomitsi [Free trade area in world economy]. *Dzerkalo tyzhnia - Mirror Weekly*, 2007, no. 8, p. 11.
13. Yatsenko A. B. Problemy stvorennia zony vilnoi torhivli Ukrainy ta YeS [The problems of free trade area creation of Ukraine and EU]. *Problemy i perspektivy rozvytku sotrudnichestva mezhdru stranami Yugo-Vostochnoy Evropy v ramkakh Chernomorskogo ekonomicheskogo sotrudnichestva i GUAM: Sbornik nauchnykh trudov* [Problems and cooperateon development prospects among South- Eastern Europe countries in terms of the Black Sea economic cooperation and GUAM], 2011, vol. 2, pp. 783-789.
14. *External and intra-EU trade – statistical yearbook. Data 1958-2009*. Available at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GI-10-002/EN/KS-GI-10-002-EN.PDF (accessed 10 May 2012).

Надійшла 10.05.2012